

DOI 10.31865/2414-9292.23.2025.334084

УДК 378.147:78

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КИТАЮ

Ян Цзюньцзе

аспірант кафедри педагогіки

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Полтава, Україна

ORCID ID 0009-0004-5631-7047

y19606279@gmail.com

Анотація. У статті розглянуто погляди науковців на зміст поняття «професійна компетентність майбутнього вчителя музики». Особливу увагу приділено розкриттю їх сутнісних характеристик із позицій підготовки здобувачів освіти в закладах вищої освіти Китаю. Враховуючи особливості характеристик змісту зазначених понять визначено: базові здібності, які спираються на фізіологічну здатність, що є основою для всіх видів професійної діяльності вчителів музики; професійні здібності, які передбачають професійну якість як основу різноманітних професійних знань, вмінь та навичок; здібності до викладання, що забезпечуються наявністю сучасних професійних знань, в основу яких покладено міжпредметні інтеграційні зв'язки, оволодіння якими допомагає вчителю збуджувати в учнів естетичні здібності та удосконалити власні освітні методи навчання та виховання; інноваційні здібності передбачають якісну музичну освіту, що змінює статус викладачів та забезпечує реалізацію їх власних творчих ідей; лідерські здібності забезпечують активну позицію викладача та суб'єкт-суб'єкту взаємодію викладача й студента в освітньому середовищі. Вивчення й аналіз педагогічних надбань теоретиків і практиків освіти уможливило розуміння базових категорій компетентнісного підходу. Одним зі стратегічних напрямів сучасної мистецької освіти є впровадження компетентнісного підходу. Саме орієнтація на досягнення певного освітнього результату, пошук нових форм і методів мистецького навчання в останні десятиліття визначає ключові тенденції сучасної професійної підготовки майбутніх учителів музики. Встановлено, що поняття професійної компетентності вчителя музики разом із близькими йому категоріями фахової, методичної компетентності, а також деякими предметними компетенціями вчителя музики останнім часом міцно увійшло до наукового обігу музично-педагогічної теорії і практики.

Ключові слова: професійна компетентність; вчитель музичного мистецтва; заклад вищої освіти.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах інтеграції китайської освіти до світового освітнього простору значно зростають вимоги до підготовки майбутніх учителів музики, які відіграють провідну роль у формуванні інтересу учнів до цього виду мистецтва, здійсненні музичної освіти на рівні сучасних вимог, реалізації естетичного та духовно-морального розвитку особистості. У світлі цього особливої гостроти набуває проблема підвищення

рівня професійної компетентності у педагогів зазначеного профілю. У пошуку ефективних шляхів розв'язання цієї проблеми можуть бути корисними не тільки українські, а й відповідні сучасні педагогічні напрацювання китайських фахівців, особливо з урахуванням того, що питання формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва перебувають у центрі уваги китайських учених, державних діячів і педагогів-практиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі, у сфері педагогічної діяльності, дослідженню проблем професійної компетентності вчителів, приділено увагу в роботах О. Бігич, Т. Борової, І. Гришиної, Г. Єльнікової, Н. Кузьміної, Н. Лісової, А. Маркової, О. Мармази, Л. Мітіної, О. Овчарук, Р. Рогожнікової, О. Савченко, Е. Соф'янц, А. Хуторського, Л. Шевчук, Н. Яковлева та ін.

Визначенню та створенню моделей професійної компетентності спеціалістів, педагогів присвятили свої праці вітчизняні та зарубіжні вчені: О. Ануфрієва, В. Базелюк, Є. ачинська, С. Дю, Г. Єльнікова, І. Зімня, Г. Кравченко, О. Мармаза, В. Маслов, В. Мельник, В. Олійник, Л. Покроєва, З. Рябова, В. Семиченко, Г. Федоров та ін.

Теоретико-методичні підходи до формування музично-педагогічної компетентності досліджувались музикантами-науковцями, зокрема А. Козир, Л. Масол, М. Михаськовою, О. Олексюк, Т. Пляченко, А. Растрігіною, Р. Савченко, О. Щолоковою та ін.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в узагальненні теоретичних та практичних напрацювань щодо формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у закладах вищої освіти Китаю для їх можливого творчого застосування в українській системі вищої освіти. Новизна цього дослідження полягає у викладенні концептуальних положень компетентнісних характеристик педагогів-музикантів, сформованих і успішно функціонуючих в освітньому середовищі КНР на основі європейського досвіду.

Теоретичні основи та методика дослідження. Розкриваючи концептуальні засади формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в Китаї, зазначимо, що наприкінці ХХ століття в західній науковій спільноті однією з провідних дослідницьких проблем стало впровадження у вищій школі компетентнісного підходу в навчанні. До пошуку шляхів ефективного розв'язання цієї проблеми долучилися вчені з інших країн, у тому числі Китаю. У результаті вивчення зарубіжних досліджень з означеної проблематики китайськими фахівцями було опубліковано низку цінних

наукових праць, в яких було розроблено теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх учителів з урахуванням національного менталітету та музично-музично-культурних традицій Китаю. Так, у науковій літературі вказується, що зростання інтересу фахівців різних країн до проблеми формування професійної компетентності педагогів можна пояснити низькою готовністю випускників закладів вищої освіти виконувати поставлені перед ними професійні завдання в умовах динамічних змін у суспільстві, що загострило потребу пошуку нових шляхів підвищення ефективності педагогічної освіти.

Нині музично-педагогічна спільнота Китаю дотримується позиції, згідно з якою рівень формування компетентності вчителя справляє суттєвий вплив на процес навчання здобувачів. При цьому слід зазначити ситуативну та соціальну зумовленість компетентності, що ускладнює її виявлення та діагностування. Крім того, у різних країнах існують свої підходи у визначенні вимог до підготовки майбутніх учителів і як наслідок – до змісту їхньої професійної компетентності. Незважаючи на зазначені обставини, сьогодні існує актуальна потреба в активній взаємодії між західними (до числа яких традиційно входять їхні українські колеги) і китайськими вченими зі здійснення наукових досліджень, що стосуються зазначеної проблеми, поза межами різних культурних традицій, а також виявленні схожості та відмінностей у західній і східній моделях компетентності вчителя, що дасть змогу спільними зусиллями розробляти чітку теоретичну концепцію її формування у педагогів у сучасних соціальних умовах.

Словник іноземних слів розкриває поняття «компетентний» як такий, що володіє компетенцією, тобто колом повноважень певної галузі, особи або колом справ: *competent* (франц.) компетентний, правомірний; *competens* (лат.) – відповідний, здібний; *competence* (англ.) – здібність (компетенція) (Пустовіт, 2000). Компетенція – об'єктивна категорія, суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень тощо в певній сфері діяльності людини як абстрактного носія. Отже, компетенція – це норма.

Як зазначають науковці, компетентність є інтегрованою характеристикою якості особистості, яка сформована через знання, уміння й навички, ставлення, поведінкові реакції та здатність самостійно виконувати завдання в конкретній діяльній сфері, а професійна компетентність вчителя – особистісна властивість педагога, що дозволяє йому продуктивно розв'язувати навчально-виховні завдання; єдність теоретичної і практичної готовності вчителя до здійснення педагогічної діяльності (Соляр, 2016).

У контексті порушеної проблеми доцільно також назвати визначені фахівцями основні тенденції розвитку фахової підготовки майбутніх педагогів, включно з учителями музичного мистецтва. Так, Ду Яньнянь стверджує, що основні перспективи розвитку вищої педагогічної освіти в Китаї такі:

1) побудова національної моделі вищої педагогічної освіти в країні, що є необхідною умовою задоволення актуальних освітніх потреб;

2) активне впровадження цінного світового педагогічного досвіду, наближення підготовки вчителя до світового рівня;

3) підготовка нового покоління вчителів, що вирізняються професійною компетентністю та конкурентоспроможністю на ринку праці;

4) забезпечення подальшої демократизації, гуманізації, фундаменталізації та індивідуалізації вищої педагогічної освіти, що відповідає тенденціям розвитку вищої педагогічної освіти в усьому світі; підвищення вимог до фахової компетентності випускників закладів вищої педагогічної освіти, які здобувають академічний ступінь бакалавра або магістра, або здобувають науковий ступінь доктора філософії;

5) здійснення диверсифікації вищої педагогічної освіти;

6) поглиблення інтеграції роботи закладів, що забезпечують базову професійну підготовку майбутнього вчителя та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів;

7) поглиблення процесу спеціалізації в межах педагогічної професії як основи подальшого розвитку вищої педагогічної освіти подальшого розвитку вищої педагогічної освіти (Лян Чженьвей, 2022).

Як наголошує професор Шандуського педагогічного університету Лю Доньюнь, викладач музичного мистецтва не лише навчає музики своїх підопічних; він здійснює їхнє художнє виховання, забезпечує розвиток емоцій і почуттів. Автор засвідчує, що останніми десятиліттями вчителі музично-педагогічних навчальних закладів докладають активних зусиль для поліпшення якості підготовки педагогічних кадрів, унаслідок чого рівень професійної компетентності випускників цих закладів постійно зростає. Водночас Лю Доньюнь зазначає, що за результатами проведених досліджень здобувачі музичних спеціальностей, які навчаються в педагогічних навчальних закладах, демонструють нижчий рівень виконавської майстерності, ніж здобувачі спеціалізованих закладів музичної освіти (Лю Доньюнь). Тому дослідник вважає, що викладання загальноосвітніх і педагогічних дисциплін необхідно доповнити великою кількістю музично-теоретичних дисциплін. На думку вченого, це сприятиме оволодінню майбутніми вчителями базовими знаннями й уміннями в

царині інструментальної та вокальної музики, хорового співу, диригування тощо.

Крім того, дослідник наголошує на необхідності викладання студентам таких дисциплін, як «Теорія музики», «Навчання співу та розвитку слуху», «Введення в шкільну музику», «Акустика музичної гармонії», «Аналіз музики і композиції» тощо. Лю Доньюнь також пропонує, використовуючи переваги педагогічної освіти, ввести в програму спеціальні навчальні курси, пов'язані з традиційною музичною культурою, що дасть змогу застосовувати ці навички в майбутній професійній діяльності, успішно залучаючи учнів до оволодіння своєю національною культурою (Лю Доньюнь).

Вчителі музики мають бути професіоналами, які виконують обов'язки викладання сучасних методик та музичного виховання. Перед ними стоїть завдання таке, як виховання в учнів здатності розпізнавати, розуміти та створювати музичну красу. Їх місія підвищення якості національної музики. Як вчитель музики, він повинен не лише бути вчителем, але й навчати та виховувати інших. Отже особистісний розвиток вчителя має вирішальний вплив на поліпшення якості музичної освіти та викладання, і безпосередньо впливає або навіть визначає якість підготовки учнів. Тому професійні вчителі музики створюють та використовуватимуть свою власну методику музичного виховання та емоційного розвитку особистості учня, щоб максимізувати ефективність естетичного виховання (Кравченко, 2020).

Результати дослідження. Отже, як ми бачимо, погляди китайських науковців, що сформувалися в результаті аналізу сучасного стану професійної підготовки майбутніх учителів музичних спеціальностей, у деяких аспектах значно різняться між собою. Дотримуючись принципів формування та розвитку професійної компетентності вчителів музики в університетах Китаю можна визначити такі їх складові: базові здібності, професійні здібності, здібності до викладання, інноваційні здібності та лідерські здібності.

Основою базових здібностей є фізіологічна здатність, яка передбачає наявність здорової фізичної сили, фізичної витривалості, постави тіла, що є основою для всіх видів професійної діяльності вчителів музики. Вчителі музики повинні мати здорові фізіологічні органи та функції, що створюють певні особливі умови для формування професійних компетентностей у студентів різних спеціальностей (наприклад, вчителі вокалу повинні мати здорові органи дихання, розвинуті голосові органи; вчителі фортепіано повинні мати більш гнучкі руки; вчителі танців повинні мати стрункі руки й ноги).

Професійна якість є основою різноманітних професійних знань, вмінь та навичок, володіння якими вимагає музична освіта. Здатність цінувати музику

передбачає виховання в учнів любові та інтересу до музики, покращення їх естетичного смаку, вдосконалення музичних здібностей.

Викладацька здатність в основному відноситься до професійних здібностей, якими слід володіти студентам для навчання дітей музиці та організацією музичних позакласних заходів. Вважаємо, що під час навчання студентів необхідно звертати увагу на експресивну здатність, до якої відносяться мовні засоби масової інформації, які використовуються вчителями музики в процесі передачі знань та формуванні навичок.

Інноваційна якісна музична освіта змінює статус вчителів. Сучасний китайський підручник із музики поєднує знання музики, із засвоєними студентами знаннями з інших предметів (складання вірша поруч із піснею або використання інших форм, таких як проза, живопис тощо). Завдяки чому студенти мають можливість упроваджувати власні творчі ідеї під час написання музичних композицій, пісень тощо.

Ідеологічна мета підготовки вчителя музики високого рівня для суспільства – це створення міцної та досконалої системи музичної освіти Китаю. Коли вчитель відчуває себе лідером в освітньому середовищі, він вступає у суб'єкт-суб'єктну взаємодію з учнями та студентами, що приводить до ефективності отримання музичної освіти (Хао Лінсяо, Чже Яндун, 2004).

Посилаючись на вимоги щодо складання навчальної програми з музичного мистецтва, консультант Гонконзького інституту співробітництва в освіті Лян Чженьвей зазначає, що музика є мистецтвом, яке розвиває в учнів ентузіазм та віру у світле майбутнє. У результаті зазначений навчальний предмет має забезпечити виконання основних завдань у школі: 1) розвивати в учнів інтерес до музики; 2) здатність її цінувати; 3) вчити розуміти контекст музики; 4) розвивати самостійне мислення; 5) спонукати сумлінно вчитися музиці; 6) формувати в кожного учня вміння і навички в даній галузі; 7) розвивати здатність до творчості та волевиявлення під час навчання і виховання (Лян Чженьвей, 2022).

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Процес формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва передбачає вивчення циклу психолого-педагогічних дисциплін. При цьому останніми роками зазначену частину програми підготовки розширено завдяки введенню нових дисциплін, зокрема методології педагогічних досліджень, педагогічної та вікової психології, теорії та практики кураторства, методики професійного зростання і розвитку вчителя, педагогічного мистецтва та педагогічної риторики, а також реформування

навчальних програм базової освіти, моніторингу якості освіти, освітньої політики й освітнього права, охорони здоров'я та риторики, управління сучасною освітою та управління сучасними освітніми системами, управління сучасною освітою тощо.

На підставі викладеного можна підсумувати, що китайські вчені наголошують на наявності не тільки вагомих досягнень у теоретичній і практичній розробленості проблеми формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в Китаї, а й деяких недоліків у розвитку вищої педагогічної освіти в нашій країні.

Як встановлено, на основі аналізу наукової літератури для подолання виявлених недоліків у процесі формування професійної компетентності майбутніх учителів науковці пропонують різні шляхи, зокрема такі: забезпечення якісної професійної підготовки, що передбачає застосування викладачами різних освітніх технологій, методів і прийомів навчання; дотримання у вищій педагогічній школі оптимального балансу між загальними, професійно орієнтованими та спеціальними дисциплінами; здійснення добору фахових дисциплін на основі врахування вимог, з одного боку, до здійснення музично-педагогічної діяльності, а з іншого – до рівня засвоєння виконавської техніки та відповідних практичних умінь; встановлення тісного взаємозв'язку між теоретичними дисциплінами та музично-педагогічною практикою студентів; створення сприятливих передумов у процесі формування професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва для застосування ними знань на практиці, спонукання їх до накопичення досвіду практичної професійної діяльності; реалізація на практиці моделі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на основі ідеї безперервної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень (2000). Уклад. Л.О. Пустовіт та ін. Київ: Довіра.
2. Соляр, Л. (2016). Компетентнісний підхід до проблеми формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. *Науковий вісник МНУ ім. В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, №1 (52), 118–123.
3. Кравченко, Г. Ю. (2020). Формування духовних цінностей та духовної культури в університетах Китаю: теоретичні аспекти. *Інноваційна педагогіка*, 209–216.
4. Федоришин, В. (2012). Акмеологічний аспект підготовки викладачів мистецьких дисциплін у контексті європейського освітнього простору: *Молодь і ринок*, №10 (93).
5. Хао Лінсяо, Чже Яндун. (2004). Аналіз структури професійних здібностей викладачів та моделі зростання. *Освіта, Теорія і практика*, 07, 30 с.
6. Шиву, В. (2003). Дослідження професійних здібностей вчителів та освітніх дій у новому столітті. *Дослідження зовнішньої освіти*, 5, 28 с.
7. Kokhan, I. (2019). Formation of moral-aesthetic competence of future specialists

Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка», Вип. 6 (11).
DOI [https://doi.org/10.33296/2707-0255-6\(11\)-08](https://doi.org/10.33296/2707-0255-6(11)-08)

8. Dongyun Liu. Art Education: The Future Music Teacher Can Not Only Play and Sing.
Space for Learning Online Art. [https:// www.8/2019829129343315712.html](https://www.8/2019829129343315712.html)

9. Liang Zhenwei. On Music Education and General Education for Teachers.
<https://www.master-insight.com/>

PECULIARITIES OF FORMING THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE MUSIC TEACHERS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF CHINA

Yang Junjie

Postgraduate student of the Department of Pedagogy
SI “Luhansk Taras Shevchenko National Universit”

Poltava, Ukraine

ORCID ID 0009-0004-5631-7047

y19606279@gmail.com

Abstract. The article considers the views of scientists on the content of the concepts of “professional competence of a future music teacher”. Particular attention is paid to the disclosure of their essential characteristics from the standpoint of training students in Chinese higher education institutions. Taking into account the peculiarities of the characteristics of the content of these concepts, the following are defined: basic abilities based on physiological ability, which is the basis for all types of professional activities of music teachers; professional abilities that provide professional quality as the basis for various professional knowledge, skills and abilities; teaching abilities provided by the availability of modern professional knowledge, based on interdisciplinary integration links, the mastery of which helps the teacher to stimulate students’ aesthetic abilities and improve. The study and analysis of pedagogical achievements of theorists and practitioners of education makes it possible to understand the basic categories of the competency approach. One of the strategic directions of modern art education is the implementation of the competency approach. It is the orientation towards achieving a certain educational result, the search for new forms and methods of artistic teaching that in recent decades determines the key trends in modern professional training of future music teachers. It has been established that the concept of professional competence of a music teacher, together with the related categories of professional, methodological competence, as well as some subject competencies of a music teacher, has recently firmly entered the scientific circulation of music and pedagogical theory and practice.

To overcome the identified shortcomings in the process of forming the professional competence of future teachers, scientists offer various ways, including the following: ensuring high-quality professional training, which involves the use of various educational technologies, methods and teaching techniques by teachers; maintaining an optimal balance between general, professionally oriented and special disciplines in higher pedagogical schools; selecting professional disciplines based on taking into account the requirements, on the one hand, for the implementation of musical and pedagogical activities, and on the other hand, for the level of mastering performing techniques and relevant practical skills; establishing a close relationship between theoretical disciplines and students’ musical and pedagogical practice; creating favorable conditions in the process of forming the professional training of future teachers of music for their application of knowledge in practice, encouraging them to accumulate experience of practical professional activity; implementing in practice a model of training future teachers of music based on the idea of continuous education.

Key words: professional competence; music teacher; higher education institution.

REFERENCES

1. Slovnyk inshomovnykh sliv: 23 000 sliv ta terminolohichnykh slovopoluchen [Dictionary of foreign language words: 23,000 words and phrases] (2000). *Uklad. L.O. Pustovit ta in.* Kyiv: Dovira. [in Ukrainian].
2. Soliar, L. (2016). Kompetentnisnyi pidkhid do problemy formuvannia etnokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Competence-based Approach to the Problem of Forming Ethnocultural Competence of Future Music Teachers]. *Naukovyi visnyk MNU im. V. O. Sukhomlynskoho. Pedahohichni nauky, 1 (52)*, 118–123. [in Ukrainian].
3. Kravchenko, H. (2020). Formuvannia dukhovnykh tsinnosti ta dukhovnoi kultury v universytetakh Kytaiu: teoretychni aspekty [Formation of Spiritual Values and Spiritual Culture in Chinese Universities: Theoretical Aspects]. *Innovatsiina pedahohika*, 209–216. [in Ukrainian].
4. Fedoryshyn, V. (2012). Akmeolohichni aspekt pidhotovky vykladachiv mystetskykh dystsyplin u konteksti yevropeiskoho osvithnoho prostoru [Acmeological Aspect of Art Teacher Training in the Context of the European Educational Space]. *Molod i rynok*, 10 (93) [in Ukrainian].
5. Khao Linsiao, Chzhe Yandun. (2004). Analiz struktury profesiinykh zdibnosti vykladachiv ta modeli zrostannia [Analysis of the structure of teachers' professional abilities and growth model]. *Osvita, Teoriia i praktyka*, 07, 30. [in Ukrainian].
6. Shyvu, V. (2003). Doslidzhennia profesiinykh zdibnosti vchyteliv ta osvitnikh dii u novomu stolitti [Research on teachers' professional abilities and educational actions in the new century]. *Doslidzhennia zovnishnoi osvity*, 05, 28 [in Ukrainian].
7. Kokhan, I. (2019). Formation of moral-aesthetic competence of future specialists. *Elektronne naukove fakhove vydannia «Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka». Seriia «Pedahohika»*, 6 (11). DOI [https://doi.org/10.33296/2707-0255-6\(11\)-08](https://doi.org/10.33296/2707-0255-6(11)-08) [in English].
8. Dongyun Liu. (2022). Art Education: The Future Music Teacher Can Not Only Play and Sing. Space for Learning Online Art. <https://www.8/2019829129343315712.html> [in English].
9. Liang Zhenwei. (2022). On Music Education and General Education for Teachers. <https://www.master-insight.com/> [in English].

Матеріали надійшли до редакції
29.01.2025 р.